

munukutuba

by *wilfrid olivier gentil sathoud*

(*pointe-noire – congo brazzaville*)

thanks to *ghislaine nelly huguette sathoud*

woman writer (canada)

kikapu

na *mikanda*

kuvonda

Na tangu ngue ke na kuvonda na ya yitu

Ku kivinguila ve na kuwa

Makelel ya kidumu

1973

mumeki

Na tangu ngue ke na kuvonda na ya yitu

Kana beton nionso na kukwelika mabanza,

Muntu mosi ve ke dikuma ya tselika nsinsi

Na kukumina kaka,

Beto ke na kimekaka

1999

ku kondua luzabu

Muntu ve me kuza munu,

Mutindu munu me kuzaba yawu,

Mu me kuzaba munu mosi mbote mbote ve na yawu

1973

kiadi

Yi ke ku banza mwa yimbi ngue me kusalila mpangui
 Mpe kuzimbana yimbi ya kulitila
 Mpangui me kusalila ngue
 1997

kinuanunu na kisonokono

Ku kibokila kinuanununu kele kima ya mpamba,
 Na tangu kisonokono me ku kitula na ndembolo
 1993

kibikulu

Muntu nionso ke mumbikudi
 Na kati kati ya yandi luzingu ke kubandaka
 Na kati kati ya yandi luzingu ke ku sukaka
 1988

diyengo

Kana beto kubaka:
 Na luzabu buzitu ya yinsi mpe ba nkanka ya ntama,
 Bikwikulu ya suka olia bisambululu
 Na kiyuda ntalulu na batangu nionso,
 Na kimahoma tiya ya lukwikulu,
 Na kilaika nguisani mpe kufugwama,
 Na kimuntu diantulu ya kimosi,
 Ni na yawu beto ke kuvwanda bantu ya kulutila nienze
 1990

yinza

Yi kele kitini ya yinsi
 Sika beto ke singaka na luvovomo ya beto;
 Ya lenda kuvanda mpe kulutila nene, kuvukisa vianzi,
 To fioti, ya kotalumuna kaka nu kizingu ya beto mosi
 1990

kitalulu

...Na kotalaka ti tangu ya kuvukana na mfumu ya bahu ya kinunu fuanaka,
 bandimi kuvandaka sika mosi na yandi samu na ku kuzua misiku ya yandi
 ya nsuka.

Yandi zonzaka na bahu:

Beno ku kitombola mutindu munu mosi, na tangu na ba vumla sambwadi mu ku pesaka na mwana bumputu mosi, kisalukunu yina zolaka kusala ti mu kuzimbana nsisi ya nkayulu.

Beno ku kitombola na ba nsatu ya yinza mutindu munu mosi, na ba mvula kumi na sabwadi mu ku velukaka luzolo ya munu mosi samu na kindiku.

Beno ku kitombola na luzabu mutindu munu mosi, na ba mvula kumi zole na sabwadi mu sukisaka ku buela mikanda luzabu, yina vandaka kunata munu na nzila ya lulendo mpe ku kodwa bumbote.

Beno ku kitombola na luzabwanu, muntidu munu mosi kusalaka na ba mvula kumi tatu na sabwadi, mu ku yiyukwaka ti ya bza ti ya vandaka kaka kima ya pamba.

Beno ku kitombola na babanza ya kukituka mutindu munu munu mosi kusalaka nab a mvula kumi yiya na sabwadi mu ku pesaka butsieleka na butsieleka.

Beno ku kitombola na bima ya yinza, mutindu munu mosi kusalaka nab a mvula kumi tanu na sabwadi mu kitukaka bilunzi na bantima zole ya ba diantulu ya mbantu kulutula.

Beno ku kitombola nab a pangui mpe kuzinguilaka na kinsana kana, mutindu munu mosi kusalaka nab a mvula makumi sabwanu na sambwadi mu ku sukisaka na ku sonika mpe na ku pasula batuku babuku yina kutantaka munu na kitsa.

Beno ku kitombola na ba nzuntu ya beno mutindu munu mosi kulenda samu ti bilumbu ya kukwiza beno ku kitombola nab a diantulu, ya luzingu ya beno, mpe ku vanguila yina beno kuzabila ntente ntente ve...

1999

kikapu na *mutombolika*

mwa pepola

(kutelika kilesa ya ntangu ya sika)

Munu yandi yayi na mwa pepola, na kupoma katikati ya yinsi ya Mvimba, yak u kodua masukina, ata na mwa ntangu, na mwa sika, na mbanusunu ya kuzieta ya yandi na kati ya difulu ya mwana-fioti.

Na ntangu yina, luzingu me ku kuma mutindu mosi yak u munikuswa na munu yina me ku kuma kitwandi na katikati ya kizingu.
1995

lusiku

(na yinsi yina me ku vutula kimpwanza ya yandi na muntu)

Na kunuanaka mingui ya lufwa ba mpangui na ba mpangui, bantu mingui manisaka na ku zimbana na yinsi yina kuvutukaka kimpwanza ya yandi; Yina ku bikanaka na mabanza kaka mwa lusiku, ya kulotana nganga mayele yina mekaka kubeloka na katikati ya ba mbeni. Ya pamba. Mpe katikati ya ba ndekeya yaku, ba nyiti mpe bq nzabi, yina ku yimbilaka luziku.

Ninga, ni munu mosi yina yinzi ku yimbibalaka.
1997

dikuma

(Ntangu ya butsielika na ba simu ya woliga)

Nsimu ya bantu kunataka munu na dikuma yina kele ve na munsoniki, mpe kuzonzaka mutindu yayi:

Mwana munu,

Kana kilumbu mosi ngue vanda na dibanza na munu,

Na ntangu mu toko ku kotilaka na dizulu ya kukwedilila;

Kenguilaka luzingu ya ngue, mingui, mpe,

na ntangu ngue ke ku ki kotila na ntangu ya ngue,

Kwiza ku kutana munu na kisika,

Na kati ya kuba mpe n'katu,

Ngue ke ku kuta munu, na dizulu,

Kisonokono na diboko, na ntuala ya dikassa ya papelo,

Na kusosaka mbadukulu ya mona.

1997

ditadi ya nene

(ntangu ya nsinsi, yinsiya kuyuma na Gobi, mongolie)

Munu yandi yayi ntagu yayi ku kituka ditadi ya me ku kodwakusama, yina ata kilumbu mosi muntu kubelemeka.

Ba makangu zole ku sinikaka kuzolana to luzolo ya bawu na ditadi ya nene yina salaka ti mu kuvanda mbanguui ya ba nsatu ya bawu mpe ya lunsasu ya yawu.

1995

kilunzi

(kufunduswa na ntangu ya mvinta)

Mpe ba me kukwikila munu muntu mu ke mpe na kukwamisaka. Lweko na Lweko, beto ke na kufwamukuswa mutindu tanguts ya buleki ya beto na manima ya kulutila na ntangu ya butwenia.

Beto ku solaka kisalu ya politiki mutindu nkalulu na luzingu mpe beto ku landaka ku kumisa bunene na ba kumbu ya beto, basukisaka na ku kuswa kimfumu yina ba me kusafula. Na kwuvu ya munu: «samu ngue ke na ku salaka mutindu yina mpe yiki me kumina kufwanukuswa mpe kuzinguswa?», bawu ke na kunungisa kuniokuswa ba mbakulu.

Ni kilumbu yina sonikuswaka mukanda kufunduswa ya munu.

1997

kimbidi

(Na nganda ya ntangu mpe ya sika)

Munu yandi yayi diaka na kuvutukila ya mangolo, na nganda ya ntangu mpe ya sika, Ntama na nionso ya kumvogi mpe na nionso ya butsiellika.

1997

kisitiswa

...Na kizunga ya kikionzo ya kisitiswa ke kudienguila lufwa. Na buntete, beto ku yekola nzila nkalulu ya kinunu, ya ke kusweka. Kisitiswa ya kubokila ba ndombolo, ya me kumanisa na kuniaka. Kisitiswa ke ku kitila na ntangu yina kitsa na kulemi kitwandi ya nduenga yinza.

Mutindu mosi kaka bantu nionso na mbandukunu mpe nsukunu ya yandi, ti na kukumina na kusikiswa ndambu ya butsielika yango samu na yina yandi salaka mingui na kitezo ya ku kanguisa yawu.

Dikanda ya yandi mpe bantu ya yandi katukaka bisika nionso samu na ku katukaka bisika nionso samu na kuzitisa mansukina muntu ya nene.

Bayakaka kuzabililaka na sunga mananace ya kinsasu na kikionzo, ku biedisaka yandi munsatu.

Bayakaka na ku kwikila kutalila mbasukulu ya mwinda nsemo ke kubasikila kaka na kikionzo yina, ke ku kizabisaka mimbikudi ya mona.

Ni na ntangu yina mwana ya kuluntu na bana kukula ya kisitiswa fungulaka kiamfukila yina vandaka na mukanda ya mbanzulu ya suka ya koko ya yandi, mpe kutanga yawu puelele na mbakusulu:

«Dibanza ya munu ya suka ke kusonama na luzingu ya munu. Beto tala yawu mpe ku baka bifwani na yawu. Beno kuzimbanaa ata mbala mos ive ti muntu mos ive ke ya kulutila pangui na kati kati ya beno, mutindu mosi mpe nkoso muntu na beno me kulutila bayakaka.

«Nkasi na munu, mukele kaka muntu ya mpamba na mpe muntombokila ya ntete ntete ya ba mikotidi na nkisi; ndombokolo ya munu kele ti mu vanda ve ya nsuka, kubanzila ti mukele mpe ve ya ntete to ya masukila ya bikotidi nionso ya matsiedika.

«Ngati na kilumbu ya nkuendolo ya munu ku vanda lukemboso ya kukotidika butsielika mpe kumbolika mfumu. Nkasi na mpiema ya munu fuana ku tungama na madedede na kati ya kikionzo ya munu bisoni mutindu yayi fuana ku sonokwa na zulu ya kinziami:

«Kwaku ke kupena nsuka muntu mosi ya ndimba maya ya saka saka».

Mwelo ya kinziami ya munu fuana kuvanda mutindu kilu batangu nionso mwasi, kukodwa dandu ya kuzidila, kubialila na kusikisa ya ntangu mpe na mavanga yak itsa.

«Ma mpangui ya munu ya luzolo, beno vanda na nienze samu na munu ninga, mpeleko mutanda ya sika, kukodwa yawu me kulutila diaka yinda. Mutindu mosi, mpeleko kusinguila ya kuvongo, kukodwa yawu kele ku lutila diaka lulendo, mpe kileko ku lutila bunene ya butsielika, kukodwa yawu me ku lutila diaka ya kulutila ndilu ve».

Mayi 1996

kikapu na *mukotidi*

munsosidi

Me kusimba yandi, ne mpimpa, na kusosaka ba diala, na manima ya kungala yandi, mu ku bikaka yandi na kiadi ya mpovi ya yandi...

Mpe mu vandaka ku domina kukuma ya nvianzu yina. Na buntete, mpipa na mpipa, kuluta basuka nionso, na kusukisa ba ntangu nionso ya kilumbu. Ninga mpangui ya beto me kumesanaka na kusalila mavanga ya kiadi, mpe nde na kusalila yawu na mwa nsogni mutindu na ba ntonono ya yandi me kukuma kusalila yawu na bilumbu nionso, mpe na kinsalukulu.

Na kukuma ti tangu beto kutalanaka mbala me vioka, mpe kutalanaka, meso na meso, ni munu kumaka na nsoni ya kulutila.

1999

nkotolo

Malu malu yayi ke na kusuka fundusu ya mufundudi mpe kisalu ya kizonzi, nzambi-kifundisi, ti natangu yina buswiki, bakula kinzonzi samu na ku pesa ba mvuntu ya nzengolo ya yandi.

Mpe ni kuna pelaka mwinda mosi ya ntombe ya ba fwikidi, mutindu mosi boloko na buswi ke na kubokila munu na kusala nzabulu ya nzambi-nzonzi mpe na ku kuwa yandi. Mu me kubelema mpila yina na kuningaka ve samu na ku tala, meso ya ku kangama. Talatala ya mvilakani ke na kumonisa munu na nzambi-nzonzi na ku pesaka mukano mosi ya nsisi na kilunzi ya kimuntu yina diambu ya lutumu kele; yak u kodwa nkanu; mu vilukaka na ntangu yina ti mu kele na mbelolo ya munu mosi ti ba bangulusu ke ku lembuswaka mpe ti nkotodo ke ku salama.

Munu yandi yayi mwaki na mbelolo ya viosi na ba mimbikudi mpe ba muwele, mu ku ki kotidilaka na bawu mpe na lweko ya bawu, na nzambi-nzonzi mpe na lweko ya yandi, samu na ti beto nionso kele na kudikuswa mosi; kilunzi kuvandiki mutindu kaka Mvilulu ya kusiamuswa kimuntu mpe tandisa ya kiziodi nkoso mutindu ya mwaki mpe na monikiswa ya kulutila ngolo yina mu kubikaka ata ntangu mosi ve ku vanda kikunku mpe na kati ya muntu mpe na nkatu yina munu ku katukaka ata ntangu mos ive. Munu yandi yayi kibeni kuvandi kitwandi na nkotidikwa ya ngolo, ya muntu mpe ya nkatu, samu na ti kiyivu kele na ndandu manima ya lufwa.

1998

mukwendidi

Na kulutaka kudienguilila kele tama na ntoto sika luzingu mosi ya kutokila, mu ke na kuzitisikka diaka dientolo ya munu.

Mu ke na kuzienga tangu nionso na ba tsimu ya munu ya yinza, ata na mbanusunu ya kudiengwila ya munu. Mu ke na kuzieta mutindu mosi ya kusuka ve, na tangu mpe na sika.

Kana mu ke na kukula na luzabu mingui matsiedika ya yinza, na ku kwendaka na mbakululu ya mono mpe yina kulutila mpe ke kulutila diaka kimuntu, luzingu ya yandi na bilumbu nionso mpe mantwala, kuvandilila mawete mpe kimpwanza ya yandi.

Mpeleko na ku kodwa kimuntu wapi mutindu mvungi ya luzingu mpe ya lufwa zolaka ku vandilila? Wapi mutindu Mvungi ya kulutila lulendo na bitini ya yandi nionso zole ku vandilila: nzambulu na matsiedika?

Mpe na ku kiyufula: samu na yinki kwadi kivwama ya muntu na ntoto kele mpasi?

Kivuvu, mu ke na yawu na luzingu ya muntu na dizulu, samu mu me ku kuma kuna peleko munu mosi. Na yawu wapi mutindu yawu kele na luzingu ya yandi na ntoto?

Wapi mutindu ya kulenda kubongisa ba nvandulu?

Wapi mutindu ya kusala yawu na kisaka mu kele na Dizulu?

Kaka lufwa ke kusukisaka nsatu mpe na luzolo ya kulutila mbongo mingi, na ba ndosi ya mukutudi ntima mpe munuanidi, na mabanza ku lekila ya muzabididi mpe mukodwa luzabu. Nina lufua ke ku kumilaka lufuanusu na beto nionso.

Kilesa ya mbanzulu ya munu peleko kele kuzabakana ya muntu... Nkasi mu ke kiyufuswa kana munu mosike ve na kati y aya nkotolo na yandi mpe na sika, na luzingu mpe na lufua? Samu na yiki mu ke kutunama na yawu ko? mu me kukwenda, me ku zonga na beno, ya kutombolika na kinzozolo nionso, ata ya mwa fioti to ya ndilu. Mu ke mukwedidi ya kutombolika na bantu, na ba mambu mpe ba mpassi ya bawu.

Mu ke mukwendidi ya kutombolika ata na mbokolo ya tombokolo na luzabu ku lutila ya matsiedika ya yinza.

Ku kwendilika ke mpe ya bumuntu, ya tombolika na nzambi ya yinza mpe na ku sukisa ku kwendilika ne nzambi ya yinza, kutombolika na ngienda ya kimuntu.

Mu kele mutindu yina na kwendilika, kwendilika ke bumuntu, kwendilika ke bunzambi ya yinza. Kimpwanza, mu kele; kimpwanza kele bumuntu mpe kimpwanza kele bunzambi ya yinza.

1999

kikapu na *mulotidi*

ya nsuka

...Na ba tangu ya nsuka ya luzingu ya yandi, mulotidi ku kumaka, na

manima ya kuyalisa ba mbanzulu, na ba mbanusunu mutindu yina ke na kulanda:

Nzambi ku butamaka, ku kulaka, mpe nunaka na bilunzi ya bantu. Bayina ke ku banzaka na bilunzi ya bawu mosi ti nzambi ku yidikaka muntu kaka na nsakununu, ke ku ki pesaka na kusakana. Bayina ke na ku kutinaka yandi ke ku salaka mutindu yak u zimbana pamba pamba kuzinga.

Na ku sosilaka nzambi mosi ya kuvangama na kifuani ya yandi, ku mingaka na tangu mpe na sika mpe ya kuzimbilisa na kizingu mpe na nkatu. Muntu ke kuzimbanaka mutindu yina ti lufua ke kusukisaka nionso na mbala mosi mpe ku kotilaka ya mvimba na yina yandi ke kusosaka to kusilaka ntete ntete ve.

Muntu, yikele mumbazululu, na kubanzilaka lufwa, ku kimaka yawu kileko kulutila. Yandi ke ku kumila ve na ntombokolo mpe na nkatolo ya kusavukuswa mutindu ba bina ya kaka yakitsa mpe ya yinsi ya mvimba. Ni na yandi musua me kupesama na kulemisa diaka mayela ya yandi samu na kufwamisa bilesa zole yina.

Na kubikana, beto kubanzila luzingu na mbanusunu ya luzingu, yandi ke ku banzila yawu mutindu mosi na yina yandi kuzabila, mpe ntete ntete mvula na mvula. Kaszi na diambu yayi, mpila mos ive yak e ku vandililaka kaka mutindu yina?

Mpe muntu yandi mosi, ke ku ki vandilaka na yandi mutindu nzambi?

Na ku kisosilaka kininu, muntu ke kumilaka kinanu na ba mpangui ya mpila mosi na yandi, mutindu yak u salila kimbeni na bawu. Ya me kulungaka ve ti na ba tangu yina yandi ku vanda kileko kisika mosi na ki nsona? na kiminu mpe ya kimuntu, na ba mambuj ya ngundi?

Na ku lila kiminu yawu mosi, ya kele, kileko manusunu dibanza ya mpulusu me ku lutila nsinsi. Kasi luniakusu ke diambu ya kuzabana mbote mbote ve. Kasi kuzaba nsatu ya kusalila mavanga ya kimuntu yi kelenzila ya kulutila kuzabakana mbote mbote.

Mazono diaka, muntu vandiki ku dimila kaka kizingu kulutila yandi ku bambula yawu yandi mosi.

Bubu yayi, muntu ke na ku bambulaka luzingu mpe ke kulutila ku salila yawu. Ti na ludedomo ya ngangululu. Kasi mpeleko yandi ke lenda ku ki kenguilila na luzingu yina ke ku kandwilika mbangu mbangu ku banda bilumbu yayi?

Mulotidi ke kusukisa, na nionso, ti batangu ke kwiza na mantuala ke na ku kabawanaka ba tangu nionso bawu na bawu, na ba makanda, naba ndinga,

na ba yinsi, na ba mabanza, mpe na ba ntalulu, na bimvuka mosi kaka samu
na nsatu ya ngolo ya kukuzua mbangu busina, ku salilaka ata ve bilesa ya
kimuntu.

2000

na *biyimbidika*

9

Mu kele mumbutuki ya mona, kilesi,
Mbuta muntu, ya seko, ya kutambuswa,
Mu kele tata, ya mpokolo,
Mama, ya mvelolo

Mu kele ya kuningana ve, ya kutambuswa,
Luzabu, ngionzoko
Mu kele bumbote, ya nkayulu,
Na yimbi, ya kiadi

Mu kele luzolo, ya mawa
Na kitantu, na miniongo
Mu kele kiminu, na kivuvu
Ya busina, na kufidiswa

Mu kele dibanza, ya butsielika
Ya lukkwikulu, na kinsoki
Mu kele mutandidi, ya kumonikiswa
Mpe mbuete nionso ke ku kimaka.

Mu kele na luzingu, ya lufwa,
Yina kele, yina kele ve,
Mu kele nzambi, ya moyo
Na nionso, ya kima ve,

Mu, kele muntu.

2000

11

Mu ke na kuzingaka, ni yawu yina mu ke mfumu;
Ngue ke na kuzingaka, ni yawu yina beto mpe kele mutindu yina;
Beto ke na kuzingaka, ni yawu yina beto mpe kele mutindu yina;

Kibila ke na kuvukisa beto, kintwadi kukwikila;
Samu na mbote ya kuluta mpe ya kulutula yimbi;
Kufuana ke na kukwikila beto yawu.
2000

kikapu na *alafia-omeguya*

na *mukwendidi*

kaka tangu ya kulutisa pamba
Na kubondaka mabanza ya yeko yeko,
Na kimùinu ya mwa lukutukunu toya mwa fiba,
Kaka tangu ya kulutisa pamba
Na kubanzilaka yina lenda ku kumina ve mpe na kulotisika;
Kaka tangu ya kulutisa pamba
Na ntoto, na mubu, mpe nab a mwela,
Na kusosaka kuzieta;
Nzambi! Kaka mabanza ya ntama mpeleko,
Samu na tangu yina ya kulutisilaka pamba!
2002

samu na luzingu

Yina mu ke kubakaka nzila ya kondwa kuvutukila,
Mpe yina mu me ku meka kuvisa mpe ku zabilila,
Ve na ku kondwa kuzabilikuswa;
Mu me kuzua mbote ba kwuvu kulutula nab a mvutu
Munu yandi yayi na ku yangalal,
Kusumbukuswa!
2002

matsangassa ya suka

Me kulisa kuluta
Ya kele matsangassa ya ngienda,

Yawu ke kuvandilila ya kiadi to ya tiya?
 Mutindu samu na kabuanu?
 To ya nsayi mpe ya kuyimbidika,
 Mutindu samu na ku tomboluswa?
 Matsangasa ya suka me kwiza kuluta,
 Mutindu diyanga,
 Yawu yayi ke kupesa munu nsatu yak u kwenda,
 Mpe munu yandi yayi me ku kwenda,
 Na nienze ya kulkenda ve ku bambulika!
 Mu ke na kuyimbilaka nkunga,
 Nkunga ya kwendolo yina mu kuyekolaka munu
 Na mbala ya suka;
 Mu ken a ku tatamanaka ku yimbila,
 Na kivuvu, tin a mbanusunu, mu ke ku kwenda,
 Mu ken a ku tamanaka kuyimbila yawu,
 Mpe munu yandi yayi me ku kwenda,
 Munu yandi yayi, na ku yangalala;
 Kusumbukuswa!
 2002

na muyokidi

caini

Yinki ngue me ku sala, caini. To yinki muntu me ku salila ngue ? samu
 ngue me kufua mpangui ya ngue, to ni muntu yina me ku kwikila ngue na
 mfuekoso ya yandi manima yak u vanguilila ngue na kisampukila ya yandi?
 Kana ya me kusonama makedika ti nzambi kuzolaka Abeli ku lutila ngue,
 ku dima ba minkayulu ya yandi na yina yandi me ku manga ya ngue mpe na
 luzolo ngue samu na yandi, mpe na ku dimina ve kisalu ya ngue, mu kele na
 kileko ya ku pesa ngue nkadulu yak u lembiluswa, nge muntu ya kindakana
 mutindu mosi nq mbanzulu ya yinto mpe ya nsuni. Kana ya kuvandiki Abeli
 mutu kufwaka ngue kileko na luzolo nionso nzambi ku lakisaka na yandi,
 mu zolaka ku lemvukila yandi ve.
 2002

kiadi

Mu ke na kubakula, kuna, kukoma na kulusu, mu ke na kubakula, kukumisa

munkayulu ya yandi ti na lufua samu na kuvukisa mpangui. Ata Mvingiswa kati kati ya beto zole, samu na ti beto ke yimeni kisika mosi.

2002

kinikunu

Mu ke n kusosa ngue katuka ntama, Cervantes, kasi mu ke na kubwa kaka na Don Quichotte kudumukaka Rossinnte, na ku Kwendilikaka minikuna ya yandi ya mupepe, kulandila, Juché na zula ya mbukulu ya yandi, na Sancho, mpangui ya zola mosi kwikisi ya yandi.

Ngue me ku kusingiswa ya fukila ve Don Quichotte mpangui ya luzolo Miguel, na kilunzi mpe na monikuswa ya bantu, mpe ya me kufwanaka, kasi mu ke na kusampukaka ve ti ku sosikiswa diaka lusansu ya nkaka na ntuandisi ya ngue yina ke mutindu ya nkaka ve ti ngue mosi.

Na beto mwaki lusansu na beto zole kibakuluswa na Don Quichotte mpe Sancho!

2002

dag

Ngue vandiki muntu ya zole na kuvnda, kiniemo ya ntangu nionso na kimvuka ya ba yinsi kitwandi, Hammarskjold, yina katukaka na yinsi ya Sueda, bwala yina zabaka ve ba mvinta katuka ntama, kintumwa ya ngue vandiki samu na kukindisa, mutindu mosi ya kusala malembe malembe, kizunu n yinza. Muntu ya kufwanana, ngue ku salaka mingui samu na kimpwanza ya misiku ya kivunka ya matsiedika.

Kaka miniongi na bidilu bilumbu yayi na ku talaka ti kimvuka yayi me kukumaka mutindu kidimbu yak u kodwa kitwadi mpe ya dibanza ya kimosi.

2002

mwana

Ban aya ngue Georges Washington, ngue muvukisi y ambula matadi kitwandi ya america, ngue yina salaka na ndedamanu mpe na kulwengisa samu na bumboté kulutila ya bantu, tala bawu, bilima zole manima ya kwendolo ya ngue mpe kileko ntambululu ya kuzietuswa ntama, tala bawu kuvokonisa sika ti na masia na ku sosaka biteko ya nzadi, na kubikaka maza niakala ya ntoto yina ke kutomisa na kuvunzuluswa mupepe mpe kuzengikufwa na mpwila!

Kasi yi kele ni bawu bana yango ngue kuzolaka e, Washington?

2002

kikapu na *ba nsimu*

na *nkotodo*

Mwana ya munu,

Ba mbala yikwa nkaka ya ngue ya bakala, ku mambulaka munu ve ti bisono ya lutangu kufwaka yandi, na ku sosa kuzolila mutindu yinki kisalu ya yandi ya luyalu, yina vandiki na diboko ya nkinzi na zabalulu ya ntangulu, nataka yandi ntama na bisono.

Kasi na munu, mu ke kuzonza kileko ti ni bisono me kufwa munu, samu mu tulaka yawu mingui ya kuluttila bisika yak u fwanana ve na ku zaba ba bisalu mingui ya nzabalulu bisoni. Ya tsiedika peleko ya vandiki na kisalu ya ntalu mpe kupolwikaka bantu mingui, ya me ku pesa munu mpe luve ya kubonguisa luzingu ya munu. Kasi ya nataka munu ntama bisoni ya luzabu nsonono yina, kaka yawu mosi ke kimvuama ya mpangulu.

Ngue mutu ke na kusosaka ntombokolo sala ti muntu nionso ke na bifumba yina yandi fwana ku vanda na lulendo mutindu ni mutindu yawu kele, kileko na ku kutikila bifu ya mbote.

Kifumba ya ngue bandaka na yinsi ya ba mbikudi, ya ba mbangui, ya ba santu.

Mozola kaka kuzonzila na ba yina, kati kati ya bawu, me ku zabana, kasi mpe na ba santu yina vandiki na luzolo ya luzabu mpe ya kinkulu, mpe na bantu nionso yina lutasaka kizingu mutindu ya ntalu zabanaka na ntangu ya bawu.

Kifumba ya ngue, mwana ya munu, ke na olia, kati kati ya yinsio : Ba Aramia, bibakulu ya nzambi mosi kwandi El, pesaka ngue kumbu, samu Naaman kele kisielo ya El. Kasi na Naaman musiria, mfumu ya kimvuka ya masodadi ya Araméni, yandi ku bukaka bimbevo ya bwatsi na bilima yivwa tekila mbutukulu ya yisu clisto (J-C) na mbikudi Elisée na kutelamaka mbala sambwadi na ba maza ya yordanie. Mumbutami Aramia, na kubakula, vandiki na mbembo ya Clisto yandi mosi.

Ngue ke mpe mwana ya Phénicia na ba bimbutami ya Canania, biyidikidi ya bisono yina bak u kengililaka bilumbu ming ive ba mbakulu, kasi

kusinisaka ba ndiatulu ya bayakaka, kuzimbisaka mutindu yina songosono ya bantu.

Ngue ke mpe mwana ya ba Arabi yina ku bakaka divanga na dibila samu na lufundusu na ba nkadlu yak ukembila, yina ke na ntalulu ming ive ntangu yayi, mpe na kivuvu fioti ya ku tala bawu ku butuka diaka na bilumbu ke kwiza.

Ngue ke mwana ya yinsi ya Libn yina kuzwala kele kifuani na tezolo ya muntu, kasi na tezolo ya yins ive samu nsatu ya ngolo ya busina kuvimbilika.

Nue kele na ku sukisa mwana ya dibundu mosi ya Olia menaka mianzi na lusansu ata kukabwana, mpe yina bisamunu ke kembililaka koso ntangu ba kunga na kembolo ya nzambi.

Ke fuana ku vanda na lulendo, mwana ya munu, sadila yawu mpe gue kubambulika, bantangu nionso mpe tekila konso kima, ti gue kele na viasi mwana ya mbwetolo mpe ya yinza ya vimba.

Mpe kulwiba ve ti gue ke mwana ya dikanda yina bantu ata mbala mos ive kuniokolaka bayakaka. Samu ti ya me kulunga na muntu, na kizinga fulukusu kimuntu ya yandi, na kuniokola ve, na nvongi ya kulutula nene mpe kibila ya diambu. Vukisa kilunzi ya gue ata na boloko kisika gue me kukangama manima ya nzengolo mosi ya kufwanakana ve. Kileko na kutulaka nienze ya kufwanukuswa ve na kimpwanza...

1998

الثقافة بالمجان

Ath-Thaqafa bil Majjan

Série littéraire gratuite établie et dirigée depuis 1991 par
Free of charge literary series established and directed since 1991 by
Serie literaria gratuita establecida y dirigida desde 1991 por
Naji Naaman

najinaaman
an-najiyat

AN-NAJIYYAT

النَّجِيَّات

© *Tous droits réservés* – All rights reserved – *Todos los derechos reservados* – الحقوق محفوظة
Maison Naaman pour la Culture & www.najinaaman.org